

EKONOMİK KRİZİN ÇEVİRİ SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Seda KUŞÇU ÖZBUDAK¹

Öz

Bu çalışmada, Türkiye’de ekonomik krizin çeviri sektörüne etkileri; özellikle kâğıt başta olmak üzere baskı malzemelerini ve ithal yayınların telif ödemelerini dolar kuru üzerinden yapan yayınevleri, yayınevleri ile yaptıkları çeviri sözleşmelerinde kendilerine verilen yüzdelerde yapılan kesintilerden muzdarip olan çevirmenler ve bu yayınları satın alacak olan okurlar çerçevesinde incelenmiştir. Artan dolar kurunun harcama kalemlerinde meydana getirdiği artışın, yayınevlerinin kitap fiyatlarında zam yapmak zorunda kalması, çeviri projelerini daha düşük ücretlerle çalışabilecek deneyimsiz çevirmenlere verme eğilimi göstermesi ve hatta uzun vadede çeviri eser yayımlamaktan vazgeçmesi ile sonuçlanabileceği görülmüştür. Çevirmenler açısından ise mesleki haklarının arzu edilen düzeyde olmadığı ve alabildikleri çeviri projelerinde kazançlarının azaltılmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alıcı konumunda olan toplumun ise ekonomik kriz sürecinde kitap satın almayı öncelikli harcamaları arasından çıkarabileceği, kaliteli çeviri eserler okumakta ve hatta çeviri eserlere ulaşmakta zorlanacağı gözlemlenmiştir. Son olarak, bu durumun toplumun kültürel repertuarının dünya kültürü ile zenginleştirilmesine ket vuracağı düşünülmüştür. Bu bağlamda, ekonomik krizin bu üç boyutlu etkisini araştıran akademik çalışmalar yapılmalı, yayıncılık ve çeviri sektörü paydaşlarının bir araya gelerek yapacakları çalıştaylar ile hem yayınevleri hem de çevirmenlerin bu gibi süreçlerden en az etkilenmesini sağlayacak adımlar tartışılmalıdır. Bu doğrultuda yapılacak iyileştirmeler de toplumun kültürel gelişimine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevirmen, Çeviri eser, Çeviri sektörü, Ekonomik Kriz, Yayınevi.

JEL Sınıflandırması: J8, J41, H4, L8, Z11.

EFFECTS OF ECONOMIC CRISIS ON TRANSLATION INDUSTRY

Abstract

This study investigated effects of economic crisis on translation industry in Turkey in terms of publishers making the payments for printing materials, especially the paper, and royalty for imported books with the exchange rate of dollar, translators suffering from cut backs imposed by publishers, and readers who are to buy these books. Increase on the expense items of publishers may crea-

¹ Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Akademik Yazma U. A. Merk., sedakuscu@gazi.edu.tr, ORCID No. 0000-0003-3503-0958

yınevleri ithal eserlerin Türkiye’de yayımlanması için yine dolar üzerinden telif ücreti ödemekte ve bu eserlerin Türkçe’ye çevrilmesi için yayıncılık faaliyetlerinde daralmaya gitmekte ya da çevirmenlerle yaptıkları sözleşmelerde çevirmen aleyhinde düzenlemeler yapmaktadır.

Kültürlerarası etkileşimin ve yazın kültürünün gelişmesinde yazarlarla birlikte en çok emek sahibi olan kitap çevirmenleri ise ekonomik krizden hem toplumun herhangi bir bireyi kadar etkilenmekte hem de yayınevleriyle yaptıkları sözleşmelerde kazançlarının azaltılması ve ödemelerinin düzenli yapılamaması gibi mali sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum çevirmenlerin başka sektörlerde çeviri mesleğini sürdürmeleri ya da yayınevlerinin önerdikleri ücretlere razı olmak zorunda kalmaları ile sonuçlanabilmektedir. Diğer yandan, çeviri projelerinin daha düşük ücretlerle daha az deneyimli kişilere verilebilecek olması da çeviri kalitesinin düşmesi ve okurun bu sebeple çeviri eser satın almaktan vazgeçmesi gibi sonuçlar doğurabilmektedir.

Çeviri eserler bir toplumun yerli kültür birikimini besleyen, değiştiren ve zenginleştiren eserlerdir. Hem yazın kültürüne katkısı hem de okurun dünya görüşünü ve bilgi birikimini beslemesi bakımından çeviri eserler, toplumu oluşturan bireyler için de büyük önem taşımaktadır. Ekonomik kriz sebebiyle öncelikli ihtiyaçlarını karşılamakta sıkıntı yaşayan bir birey, fiyatları her geçen gün artan kitapları satın almaktan uzaklaşabilir. Kitap okuma oranının halihazırda düşük olduğu ülkemizde, yayınevinin artan maliyetleri yansıtmak zorunda kaldığı kitap fiyatları kitap satışlarındaki düşüşün bir diğer nedeni olarak gösterilebilir.

Ekonomik krizin çeviri ve yayıncılık sektörüne etkileri sektörün paydaşları, akademisyenler, hukukçular ve ekonomi uzmanlarının bir araya geleceği çalıştaylarda ele alınmalıdır. Bu çalıştaylarda ekonomik kriz süreçlerinde yayıncılık ve çeviri sektörünün alabileceği önlemler, yayıncılık sektörünü geliştirmeye ve düzenlemeye yönelik reformlar konu edilmelidir. Diğer yandan çevirmenlerin sosyal statüsü, gelir durumları ve mesleki gereksinimleri üzerine akademik çalışmalar yapılmalı, Türkiye’de çevirmenlik mesleğinin standartlaştırılmasına yönelik ölçme, sertifikalandırma ve sendikalaşma çalışmaları düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Alper, M. ve Balaban, L.S. (2013. *Türkiye Ekonomisi, Uluslararası İktisat, Büyüme ve Kalkınma, İktisadi Doktrinler Tarihi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ayrıntı Yayınları. (31 Ağustos 2018). Değerli okurlarımız, dövizdeki kur artışına bağlı olarak sektörde yaşadığımız tıkanma sebebiyle 1 Eylül 2018 tarihinden itibaren kitaplarımızın liste fiyatlarında %25 ile %40 oranında artışa gideceğimizi sizlere üzülerek bildiriyoruz. Desteğiniz ve anlayışınız için teşekkürler [Tweet].Erişim Adresi: <https://twitter.com/ayrintiyayinevi/status/1035615551555612673/photo/1>

- Bassnett, S. (2002). *Translation Studies*, 3. Basım, London & New York: Routledge.
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*, Cambridge UK: Polity Press.
- Boyras, C. (2009). Book Publishing In Turkey: An Unattended Field of Cultural Policies. *The Yearbook For Cultural Policy & Management In Turkey*.
- Bozbel, S. (2012). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku* İstanbul: 12 Levha Yayınları.
- Boztaş, İ. (2014). Türkiye ve Dünyada Kitap Okuma Değerlerinin Karşılaştırması ve Sosyal Yaşamımıza Etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(3), 323-337.
- Carruthers, B. G. ve Uzzi, B. (2000). Economic Sociology in the New Millenium. *Contemporary Sociology*, 29(3), 486-494.
- Cunbur, M. (1990). Basın-Yayın ve Kitap, Milli Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, *Atatürk Kültür Merkezi Yayınları*, Ankara, Sayı: 46.
- ÇEVBİR, (2014). Telif Ücreti Nasıl Hesaplanır? Erişim Adresi <http://cevbir.org.tr/sss-telif-ucreti-nasil-hesaplanir>.
- ÇEVBİR, (2018). Kitap Çevirmenlerine Çağrı: Kölelik Sözleşmelerine Hayır. Erişim Adresi <https://cevbir.org.tr/duyuru-arsiv/kitap-cevirmenlerine-cagri-kolelik-sozlesmelerine-hayir>
- Ergüden, I. (24 Kasım 2018). Kitap çevirmenliğinin kölelik hâline doğru... Erişim Adresi <https://t24.com.tr/k24/yazi/cevirmenlik,2026>
- Gouadec, D. (2007). *Translation as a Profession*. Amsterdam: J. Benjamins Pub. Co.
- Haleva, B. ve Kıvanç, A.Z. (2015). Türkiye’de Çeviri Politikaları ve Yayınevleri Üzerine Dönemsel Bir Kesit İncelemesi. *Journal of Turkish Studies*, 10(8), 1325-1325.
- Hermans, J.ve José L. (1998). From Translation Markets to Language Management: The Implications of Translation Services, *Target*, 10(1), 113-132.
- Karakaş, B. (2018). Dolar kâğıdı vurdu: Yayıncılık krizde. <https://www.dw.com/tr/dolar-ka%C4%9F%C4%B1d%C4%B1-vurdu-yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1k-krizde/a-45206418>
- Kaya, B. (2018) Röportaj/Çevirmen: Özgür Sinan. *İstanbul Aydın Üniversitesi Müterciman Kültür ve Çeviri Dergisi*, Yıl: 2018, Sayı:04 Erişim Adresi <https://www.aydin.edu.tr/tr-tr/akademik/yuksekokullar/yabancidiller/Documents/M%C3%BCterc%C3%BCman%20Dergisi.pdf>
- KıCIR, B. (2019). Evden Çalışma: Özgürlük mü Esaret mi? *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 173-196.
- Kitapçı, İ. (2018). İktisat Sosyolojisi: İktisadi Davranışlara Sosyolojik Bir Bakış. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 23-41.
- Koskinen, K. (2000). Institutional Illusions. Translating in the EU Commission. *The Translator*, 6(1), 49-65.
- Köktürk, Ş. ve Ak E. (2013). Çevirmenliğin Meslekleşmemesi ve Çevirmenlerin Örgütlenmelerinin Gerekliği Üzerine Bir Değerlendirme. *13. Uluslararası Dil, Yazın ve Değişibilim Sempozyumu: Basit Üslup*, 717-724.
- Kurt, M. (2012). Çeviri ve Çevirmenlik Mesleğinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunundaki Yeri. *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*, 47-59.
- Lefevere, A. (1981). Towards an Integrated Theory. *The Bulletin of the Midwest Modern Language Association*, 14(1), 68-78.
- Luey, B. (2015). Publishing as Medium. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, (2. Basım), 620-623.

- Milli Akıl, 2018. Yayıncılar Kurs Saldırısına Direniyor. Erişim Adresi <https://www.millia-kil.com/yayincilar-kur-saldirisina-direniyor/>
- Moldoveanu, M. ve Ioan-Franc, V. (2011). The Impact Of The Economic Crisis On Culture. *Review of General Management*, 14, 15-35.
- Özlale, Ü., ve Karakurt, A. (2012). Türkiye’de Tasarruf Açığının Nedenleri ve Kapatılması için Politika Önerileri. *Bankacılar Dergisi TBB*, 83, 1-33.
- Rivlin, P. (2017). Turkey’s Economy is Paying the Price. *İqtisadi*, 7 (3).
- Sapiro, G. (2008). Translation and The Field Of Publishing. *Translation Studies*, 1:2, 154-166.
- Seka. (Aralık 2007). *Mühendis ve Makina*, 48(571) Erişim Adresi http://www1.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/cb929eae7a499e5_ek.pdf?dergi=101
- Semiz, Y. (2002). 1923-1938 Döneminde Türkiye’nin Sanayi Politikası. *Türkler*, C 17, 710-718.
- Sert, S. (25 Haziran 2019). Barış Özkul: Türkiye’de kitap çevirmenliği bir orta sınıf mesleğidir. Erişim Adresi <https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2019/06/25/baris-ozkul-turkiyede-kitap-cevirmenligi-bir-orta-sinif-meslegidir/>
- Seuss, (1978). *I Can Read with My Eyes Shut.!* Random House Childrens Books.
- TÜRKYAYBİR, (2018). Dünya Yayıncılık Endüstrisini Yayıncılığımızla Dayanışmaya Çağırıyoruz. Erişim Adresi <http://turkyaybir.org.tr/dunya-yayincilik-endustrisini-yayinciligimizla-dayanismaya-cagiriyoruz/#.XRNGUeszbiU>
- TÜRKYAYBİR, (2019). 2019 Yılı İlk 6 Ayında Kitap Üretiminde Düşüş Devam Ediyor. Erişim Adresi http://turkyaybir.org.tr/2019-yili-ilk-6-ayinda-kitap-uretiminde-dusus-devam-ediyor/#.XT3g3_IzbiW
- TÜRKYAYBİR, (2019). Mayıs 2019’da Kitap Üretimi %9.7 Azaldı. Erişim Adresi <http://turkyaybir.org.tr/mayis-2019da-kitap-uretimi-9-7-azaldi/#.XT3vjvIzbiU>
- Usta, M. (2019). Dünyada ve Ülkemizde Kâğıt Sektörünün Gelişimi Raporu. Erişim Adresi <http://www.kasad.org.tr/dunyada-ve-ulkemizde-kagit-sektorunun-gelism-i-i-14-05-2019/>
- Uysal M.G., Odacıoğlu M.C., Köktürk Ş. (2015). Meslekleşme Açısından Türkiye’de Çevirmenliğin Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(36), 257-266.
- Venuti, L. (1995). *The Translator’s Invisibility*. A History of Translation, London & New York: Routledge.
- Vermeer, H. J. (1994). Translation Today: Old and New Problems, in Mary Snell-Hornby, Franz Pöchhacker and Klaus Kaindl (eds), *Translation Studies: An Interdiscipline*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 3-16.
- Yorulmaz, H. (2014). Doğu Marmara Bölgesi Kâğıt Sanayi Sektör Raporu. *Bölge Planı Yayınları Serisi*, 16.